

POSUDEK OPONENTA DISERTAČNÍ PRÁCE

Jméno disertanta:	Mgr. Veronika Vítková
Téma práce:	Alternativní řešení sporů v rodinných věcech
Rozsah práce:	91 stran vlastního textu; 283.015 znaků, tj. 157,23 normostran
K posouzení předáno:	duben 2022

1. Aktuálnost (novost) tématu

Autorkou zvolenou problematiku alternativního řešení sporů v rodinných věcech lze jistě považovat za aktuální. Dříve, než bude zhodnocena aktuálnost tématu, je však třeba podotknout, že název práce ne zcela odpovídá jejímu obsahu, resp. že budí dojem širšího záběru celé práce, než je její skutečný obsah. Obsahem práce totiž není zpracování všech v úvahu přicházejících forem ADR v souvislosti s konfliktem v rodině (jak by se podávalo z názvu práce), nýbrž pouze mediace, a to ještě jeden její dílčí aspekt, totiž problematiky jejího nařízení podle § 474 odst. 1 ZŘS. Sama autorka tento rozdíl mezi názvem práce a jejím obsahem v úvodních pasážích mimoděk zdůrazňuje, když nejprve (na s. 8) správně upozorňuje na různé způsoby ADR, v zápětí však na s. 9 redukuje ADR v rodinných věcech právě a jen na mediaci. Nejde o to, že by argumenty, které pro tuto redukci uvádí, nebyly validní. Naopak, lze se s nimi plně ztotožnit, nicméně pak by bylo třeba znovu otevřít úvahu nad názvem celé práce. Rovněž tak lze souhlasit s autorkou v tom ohledu, když za základní problém pro svůj výzkum považuje problematiku (případného) nařizování mediace manifestovanou v naší právní úpravě v relativně novém ZŘS, konkrétně v jeho § 474. Zde je však téma práce ještě dále zúženo. To není nedostatkem samo o sobě, naopak, oponent považuje záměr autorky sepsat disertační práci na takto úzce vymezené téma za hodný kladného hodnocení. Umožní totiž autorce postihnout celou zvolenou problematiku do velké hloubky, což je v pracích tohoto druhu žádoucí. Pak ovšem nelze než konstatovat, že po tomto zúžení je název práce již značně vzdálen jejímu skutečnému obsahu.

S výhradou uvedenou výše lze tedy hodnotit aktuálnost tématu, kterou lze spatřovat v několika rovinách. Za prvé jde o současný stav poznání, kdy je tato problematika předmětem českého odborného diskurzu pouze v rámci odborné časopisecké literatury (fakticky jde o několik článků), její komplexní zpracování však dosud chybí. Další rovinou, v níž lze spatřovat aktuálnost tématu, je zvýšený zájem o ADR v i rámci konfliktu v rodině, který lze v posledních letech sledovat jak na úrovni jednotlivých národních právních úprav (včetně úpravy české), tak na úrovni evropské a mezinárodní. Konečně lze aktuálnost tématu spatřovat v nutnosti zabývat se naší právní úpravou (§ 474 ZŘS) a přístupem soudní praxe k tomuto ustanovení.

Hodnocení oponenta: Vymezení tématu disertace lze na základě výše uvedeného považovat za aktuální. Zpracování disertantkou zvoleného tématu je schopno osvědčit, zda má předpoklady k samostatné činnosti v oblasti výzkumu nebo vývoje nebo k samostatné teoretické činnosti.

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Pro hodnocení náročnosti tématu na jeho zpracování z hledisek zde uvedených je určující nutnost zvládnout koherentní propojení tří klíčových prvků (mediace a její proces, zájem dítěte a právo na spravedlivý proces). Nutnost zvládnout práci s těmito třemi základními instituty rodinného a procesního práva plyne z vymezených cílů práce (srov. dále). Disertantka musí předně prokázat teoretickou znalost těchto pojmů, dále musí být schopna je propojit v rámci jí zvoleného (a úzce vymezeného) tématu. To samozřejmě klade na disertantku zvýšené nároky,

pokud jde o úspěšné zpracování. Úzké vymezení tématu (disertantka se fakticky hodlá zabývat výkladem jednoho odstavce v jednom – jediném – ustanovení ZŘS), což zároveň zvyšuje náročnost z hlediska naplnění minimálního rozsahu práce (dle vnitřních předpisů UPOL 270.000 znaků, tj. 150 normostran, k tomu srov. dále). Konečně je náročnost tématu na zpracování zvýšena tím, že komplexní a detailní zpracování si nelze představit bez práce se zahraničními zdroji. To je dáno především tím, že mediace (a v rodinných věcech zvláště) nemá přeci jen v naší právní úpravě příliš dlouhou tradici. Má-li se tedy disertantka čerpat inspirativní poznatky z právních úprav, které již prošly určitým vývojem, musí se nutně jednat o právní úpravy zahraniční (toho si je disertantka ovšem vědoma a na s. 16 avizuje užití komparační metody). Nelze dále přehlédnout, že pokud jde o mediaci, nelze vystačit pouze se znalostmi právní úpravy a její případnou interpretací. Právní úprava mediace je totiž ze své podstaty jen rámcem, který ponechává značný prostor pro její konkrétní obsah. To je dáno tím, že mediace vychází ze základní premisy neformálního, resp. neformalizovaného, řešení konfliktu (to na rozdíl např. od rozhodčího řízení, které, ač je také chápáno jako jedna z metod ADR). V tomto ohledu tedy mediace vykazuje silně interdisciplinární charakter, autorka musí obsáhnout základní principy mediace z oboru psychologie řešení konfliktů. Konečně je třeba zdůraznit, že nejlepší zájem dítěte a konec konců i právo na spravedlivý proces jsou pojmy neurčité, které musí disertantka v rámci zvoleného tématu konkretizovat. To rovněž zvyšuje náročnost tématu na úspěšné zpracování.

Metody práce uchazečka uvádí na s. 15-16. Nepovažuji za nutné tyto pasáže v posudku replikovat, kladně však hodnotím orientaci autorky na zahraniční právní úpravy (výběr konkrétních úprav je stručně odůvodněn hned na s. 15), jakož i na snahu autorky představit čtenáři poznatky zahraniční doktríny k tomuto tématu (s. 16-17).

Hodnocení oponenta: Náročnost zvládnutí těchto teoretických otázek, jakož i prokázání schopnosti práce se zdroji a s judikaturou z dané specifické oblasti, při čemž lze čerpat ze všech typů české a především pak zahraniční literatury, odpovídá požadavkům, které jsou kladeny na práce tohoto druhu. Formulace metodologie práce svědčí o promyšleném, metodologicky podloženém přístupu uchazečky k danému tématu.

3. Systematické a formální členění práce

Systematické členění práce vystihuje klíčové aspekty zvoleného tématu (srov. výše) a zároveň je vybudováno na osvědčeném postupu od obecného k dílčímu. Práce má celkem osm číslovaných kapitol, vlastní text práce je však obsažen pouze v kapitolách č. 1 až 5 (k tomu srov. níže). Kapitola první, plní úlohu úvodu, a to jak k práci, tak k mediaci v rodinných věcech samotné. Těžiště práce je ovšem zřetelně položeno do kapitol č. 2 až 4. Tak v kapitole druhé se disertantka zabývá problematikou dobrovolnosti mediace, a to především v návaznosti na zahraniční nauku (Sander, Quek, Winston). Kapitola třetí se zabývá nařízením mediace z pohledu nejlepšího zájmu dítěte, kapitola čtvrtá pak korelací mezi nařízením mediace a právem na spravedlivý proces. V závěru autorka své poznatky jasně shrnuje a vyslovuje na základě předchozích kapitol hlavní výstupy své práce. Jednotlivé kapitoly se dále podrobně člení. Podrobná analýza tohoto členění by byla nad rámec posudku, v obecnosti však lze konstatovat, že také vnitřní členění jednotlivých kapitol je koherentní s celkovou systematikou práce. Kladně lze hodnotit, že autorka je důsledná v zařazení závěrečné podkapitoly shrnující její dílčí závěry v každé z kapitol tvořících těžiště práce. Takto se systematika stává pro čtenáře přehlednější a přívětivější z hlediska rychlé orientace v textu.

Formální členění práce do kapitol a dílčích podkapitol plně odpovídá zvolené systematice práce, což platí i o dílčím členění podkapitol na další vnořené úrovně textu. Vzhledem k tomu, že systematika práce je zvolena vhodně a je rovněž vhodně reflektována na formální úrovni, není třeba se v posudku formálním členěním zabývat do detailů.

Hodnocení oponenta: Systematika práce odpovídá požadavkům, které jsou kladeny na práce tohoto druhu, a to ohledně logické stavby, hloubky zpracování tématu i použitých právně-hermeneutických metod. Lze konstatovat, že zvolené systematické a v návaznosti na to pak formální členění práce je přehledné a že nebyl opomenut žádný důležitý aspekt dané problematiky (jak si ji autorka vymezila). Zvolená systematika a v návaznosti na ni též formální členění práce dokládají, že disertantka je schopna systematického a koncepčního přístupu ke zkoumané problematice a zároveň je schopna své poznatky systematicky, logicky provázaně a při tom přehledně sdělit čtenáři.

4. Vyjádření k práci

Již z předchozích pasáží posudku vypývá, že práce autorka nejen, že dokázala identifikovat téma, které má určitý potenciál jak z hlediska teoretického, tak (zároveň i) praktický dopad. Na práci kladně hodnotím především jasně stanovenou koncepci zpracování tématu a rovněž přehlednou systematiku práce, která celkovou koncepci práce přesně reflektuje. Kladně hodnotím, že autorka dostala svému (dílčímu) cíli, pokud jde o orientaci především na zahraniční zdroje a na seznámení českého čtenáře se zahraničními přístupy k dané problematice. To lze ostatně doložit i kvantitativními ukazateli. Autorka pracovala s celkem 102 zdroji literárního charakteru (včetně zdrojů elektronických), z toho je 40 zdrojů tj. téměř polovina) zahraničních. Přehlédnout nelze ani práci s judikaturou. Autorka pracuje se třemi judikáty SD (EU), dále se šestnácti judikáty ESLP, s jedním judikátem z Velké Británie a se třinácti judikáty soudů ČR (především ústavního). Vzhledem k úzce vymezenému tématu je počet zdrojů i judikatury více než dostatečný, lze tedy konstatovat, že autorka pracovala s literaturou i judikaturou řádně. O tom ostatně svědčí také poznámkový aparát, který je veden lege artis a čítá celkem 265 poznámek pod čarou, což je vzhledem k rozsahu práce (srov. výše) odpovídající.

Předložená práce zaujme na první pohled svým skromnějším rozsahem. K tomu je třeba konstatovat, a to za prvé, že počet znaků (mimoходом není nikde v práci autorkou uveden) byl oponentem přepočítán (počet znaků vlastního textu, a to po konverzi z formátu .pdf do formátu .docx) a byl shledán jako dostatečně překračující minimální stanovený rozsah stanovený v rámci předpisů PF UPOL (270.000 znaků). I tak se jedná o jednu rozsahem nejtěšnějších disertačních prací, které měl oponent možnost dosud hodnotit. To samozřejmě vzbudilo přirozený zájem oponenta, zejména v tom ohledu, zda se bude jednat o práci kvalitně zpracovanou co do obsahové stránky. Zde je však nutno konstatovat, že podrobné studium předložené práce oponentovu počáteční nedůvěru odstranilo a oponent se dokonce přistihl, že ke konci čtení práce vnímal umírněný rozsah jako jeden z kladů posuzované práce. Autorka totiž v první kapitole jasně vymezila, čím se hodlá zabývat, stanovila výchozí hlavní i dílčí výzkumné cíle, v dalším textu se jich striktně držela a v závěru pak vyslovila své závěry. Stručnost práce pak dovolila číst práci tak říkajíc „jedním dechem“, bez zbytečných exkurzů, bez zbytečného natahování textu (s nímž se lze v podobných pracích namnoze setkat). Autorka se vystříhala množství zbytečně popisných pasáží (např. podrobný popis právní úpravy mediace v zákoně č. 202/2012 Sb. apod.), které nejsou z hlediska jejího vymezení tématu potřebné. Za klad práce tak lze považovat i věcný a střizlivý přístup autorky k analýze jednotlivých dílčích problematik. K tomu přistupuje i skutečnost, že autorka se v rámci tématu nebojí pustit do kritických úvah (zejm. ohledně usn. KS Hradec Králové sp. zn. 20 Co 283/2016).

K práci lze však uvést také kritické poznámky. Již výše byl podrobně probrán poměr mezi názvem práce a jejím faktickým obsahem. Jde o výtka na pomezí věcné a formální vady, proto ji oponent staví na první místo. V dalším lze poukázat spíše na nedostatky pravopisné a stylistické:

- např. na s. 8 pozn. č. 4: „sami strany“; na s. 9 v citaci nálezu ÚS chybí úhoz mezerníku za třemi tečkami, které je navíc zvykem při naznačení vypuštění části citovaného textu vložit do závorek;

s. 16: „Užití komparace (...) je užito (...)“; s. 39: do principu (dobrovolnosti?) mediaci; s. 47 pozn. 110: „právního názoru související(ho?) s právy dítěte; s. 73 naopak nařízení (mediace?) může;

- na různých místech práce začíná autorka novou větou (či dokonce nový odstavec) zkratkou: např. s. 8 v pozn. č. 5, s. 10, 11 (2x), 12, 18, 23, 28 atd.;
- sejdou-li se autorce dvě úrovně závorek, je třeba je graficky odlišit (např. na s. 12, kde tak ovšem autorka jednou učinila a po druhé, v pozn. č. 22 nikoliv, dále s. 27);
- formát psaní dat by měl být jednotný napříč celou prací (srov. však např. s. 12 a s. 27);
- číslování kapitol bývá zvykem končit závěrem, literatury, shrnutí apod. se návazně nečíslijí, aby čtenář tyto části mohl v obsahu ihned odlišit;
- místo nadpisu „Literatura“ je lépe použít označení např. „Seznam použitých zdrojů“ apod., neboť zejména právní předpisy nejsou „literaturou“ v obvykle užívaném slova smyslu.

K předchozímu je třeba uvést: na jednu stranu je škoda, že se tyto drobnosti se v práci vyskytují přeci jen častěji, než by tomu mělo být po důkladné závěrečné korektuře, na stranu druhou je třeba dodat, že se nejedná o připomínky, které by v jednotlivosti, či v souhrnu zcela zásadně snižovaly hodnotu celé práce.

Lze tedy uzavřít, že autorka předložila vcelku zdařilou práci, která vyniká především z hlediska jasného metodologického postupu autorky v rámci tématu, jakož i koncentrací textu práce na podstatu stanoveného problému (resp. hypotéz a cílů práce). Uvedené nedostatky jsou především formálního rázu (s výjimkou široce formulovaného názvu práce), nejsou však s to snížit celkovou hodnotu tak zásadním způsobem, že by nebylo možno práci doporučit k obhajobě.

Na základě uvedeného práci k obhajobě doporučuji.

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	Cíl práce (srov. již výše) autorka splnila. Pro veškeré její závěry lze nalézt oporu v textu práce. Potvrzení či vyvrácení hypotéz formulovaných v úvodu práce má adekvátní argumentační podklad.
Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	Autorka při zpracování tématu postupovala samostatně. Kontrola shod provedená v systému IS/STAG UPOL ke dni 2. 4. 2022 negeneruje žádný podobný dokument, resp. generuje 19 dokumentů se zanedbatelnou mírou podobnosti 1 % a méně. Na základě uvedené kontroly tedy nelze učinit závěr o tom, že by disertantka nepostupovala při tvorbě práce <i>lege artis</i>.
Logická stavba práce	Logická stavba práce je zdařilá, podrobnosti již výše, včetně drobné výtky ke kap. 5.
Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací	Autorka pracuje se zdroji řádně a na citovanou literaturu průběžně odkazuje. K poznámkovému aparátu srov. již výše. Seznam zdrojů je přehledný, výtku k jeho označení srov. již výše. Počet použitých zdrojů (včetně zahraničních) je rovněž zmíněn výše, zde lze dodat, že je zcela dostačující, pro práce tohoto druhu, zvláště, vezme-li se v úvahu úzké vymezení tématu práce. Úroveň práce se zdroji je na standardní úrovni.
Hloubka provedené analýzy	Autorka téma vymezené v úvodu práce (nikoliv

(ve vztahu k tématu)	v samotném názvu práce, srov. již výše) zpracovala co do podrobnosti způsobem odpovídajícím pracem tohoto druhu, k podrobnosti zpracování srov. již výše. Lze tedy uzavřít, že autorka zvolené téma zpracovala a vyčerpala dostatečně.
Úprava práce (text, grafy, tabulky)	Úprava práce je po formální stránce přehledná. Velikost písma i jeho rozpal je standardní, počet úhozů zhruba odpovídá průměrné normostraně. Součástí práce jsou 3 tabulky (resp. 2 tabulky a 1 schéma), které jsou zvládnuty po věcné i formální stránce dobře a vhodně doplňují text práce. Lze uzavřít, že úprava odpovídá požadavkům kladeným na práce tohoto druhu.
Jazyková a stylistická úroveň	Jazyková a stylistická úroveň práce je na standardní úrovni, odpovídající požadavkům kladeným na práce tohoto druhu, byť v práci lze dohledat občasné drobné lapsy (některé uvedeny již výše).

6. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

- Již výše v textu a dále:

1) Na několika místech práce (např. s 54, 55, 61 atd.) se autorka vyjadřuje k otázce vzdělání (či prohlubování dosaženého vzdělání) mediátorů. Autorka by mohla v rámci obhajoby přehledně shrnout, v jakých oborech, ohledně jakých dílčích problematik, ale i v jakém rozsahu by měli mediátoři, kteří se věnují mediaci v rodinných věcech, své vzdělání prohlubovat. Mělo by takové prohlubující vzdělání být centralizováno u nějaké konkrétní instituce? Jeví se uchazečce z tohoto pohledu dostatečná nabídka seminářů, školení a odborných výcviků v rámci Asociace mediátorů ČR?

Doporučení/nedoporučení k obhajobě	práce	Práce prokazuje, že disertantka je schopna a připravena k samostatné činnosti v oblasti výzkumu nebo vývoje nebo k samostatné teoretické činnosti. Z tohoto důvodu práci d o p o r u č u j i k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertační práce.
---	--------------	---

V Praze dne 9. 5. 2022

Doc. JUDr. Ondřej Frinta, Ph.D.
oponent disertační práce